

LES RESERVES NATURALS DES VEDRÀ, ES VEDRANELL I ELS ILLOTS DE PONENT

Una mirada sota la terra dels illots

Foto: Tomba trobada a sa Conillera - Virgínia Picorelli (Arxiu RRNN)

LES RESERVES NATURALS

Estan formades per dos conjunts d'illots. Per una banda es Vedrà i es Vedranell i per l'altra els illots de Ponent

UN ESPAI REPLET DE SECRETS

Els illots ens amaguen moltes sorpreses, herència de la seva llarga història

És coneguda la diversitat d'endemismes animals i botànics a les reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent. Són nombrosos els usos que tradicionalment s'han donat a aquests espais per part dels residents pitiusos. En canvi, els indicis del que altres cultures van fer romangueren literalment soterrades durant segles.

Sa Conillera és l'illot més gran de les Reserves i l'únic que ha estat habitat per persones fins fa unes poques dècades. És un dels pocs illots on es pot desembarcar amb autorització, i dels que major diversitat biològica presenta.

L'any 2009, durant el desenvolupament d'una visita guiada sobre la geologia d'aquest illot, van aparèixer per terra unes restes inèdites. Aquestes motivaren que es posàs en marxa una nova investigació, aquest cop centrada en l'arqueologia i en la història de la població humana a les contrades mediterrànies.

EL MEDITERRANI AL SEGLE XVI

Els pirates com a protagonistes

En un context de batalles entre cristians i turcs, la flota del turc Solimà el Magnífic contra l'imperi espanyol desembarcava amb freqüència i contundència a les costes pitiüses.

El resultat d'aquests assaltaments eren diversos però mai agradables: crema de cultius i cases, segrest de persones, assassinats, robatoris... La freqüència i gravetat d'aquests esdeveniments fou una de les principals preocupacions de la població pitiüsa al llarg de tot el segle XVI.

De fet, a Formentera, la pressió pirata va ser de tal envergadura que aquesta illa romangué deshabitada durant segles, sent un lloc de pas per als pirates on proveir-se de recursos naturals entre batalla i batalla.

Moltes batalles tenien lloc en alta mar, sense necessitat d'arribar a la costa, i donar sepultura als companys pirates morts en combat era una qüestió que s'havia de resoldre. La majoria dels atacs tenien lloc durant l'estiu, ja que havien de venir amb grans galeres i navegar era molt més segur en aquest període. Això representava una urgència afegida per realitzar aquestes inhumacions abans que la descomposició dins del vaixell comportés majors complicacions.

És per això que arqueòlegs i historiadors apunten els illots que envolten Eivissa i Formentera com a possibles llocs d'utilitat per donar sepultura a aquests personatges. Hem de considerar que els atacs eren prou freqüents com perquè els mateixos pirates ja coneguessin el territori, i sabessin on anar en cas de necessitar un cementiri improvisat.

Entre els illots inclosos a les reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent, és sa Conillera el que compta amb un sòl més o menys desenvolupat, prou com per a ser excavat. També representava una zona de fàcil accés des de les galeres.

Foto: Galeres al s. XVI - wikimedia commons

Els atacs pirates eren un dels principals problemes de la població pitiüsa al segle XVI

LES TROBALLES

Sa Conillera com a cementiri improvisat

L'any 2009, durant una visita de feina a sa Conillera, va aparèixer una mandíbula humana per terra. En un principi, fou la Guàrdia Civil que volgué investigar la troballa, per si es tractava d'una mort recent. En veure que no era el cas, va correspondre als arqueòlegs continuar amb la recerca.

Partint dels ossos visibles en superfície i de la disposició de les pedres que podien indicar paratges de sepultura, començaren les excavacions. El resultat de la troballa foren tres tombes clares, i alguns altres ossos dispersos pel territori. Tot junt a la mateixa zona, a escassos metres sobre el nivell del mar, dins d'una orientació que facilitava atracar i desembarcar.

Les tres tombes resultaren ser de molt poca fondària, excavades només fins a trobar la roca mare, amb uns sòls poc desenvolupats.

Aquest fet, juntament amb la forma de tapar els cadàvers, que a vegades fou només amb lloses, dóna a imaginar que foren fets improvisats. La superficialitat de les tombes i la seva ubicació, a lloc d'escorrentia d'aigua de pluja, provocà la pèrdua d'una part de les restes dels individus inhumats.

La primera de les tombes, aquella que incloïa la mandíbula trobada, estava molt perjudicada per l'erosió del terreny al llarg dels segles. Una part de les restes havia desaparegut, conservant només alguns ossos llargs, vèrtebres i qualque tros de crani. Això no obstant, de la disposició i l'estat dels ossos es podia deduir que l'enterrament s'havia fet amuntegant les restes d'un cadàver totalment desmembrat...

Les tres sepultures, a escassa fondària, tingueren lloc de forma improvisada, a pocs metres del mar

Foto: Restes humanes de la primera tomba excavada - Virgínia Picorelli (Arxiu RRNN)

La segona tomba fou la més completa. Dins un nínxol delimitat amb lloses que es conservaven gairebé intactes, es descobria l'esquelet quasi sencer d'un individu. En aquest cas, però, del cap només se'n trobava una part que estava situada entre les cames. Es tractava, sense dubte, d'un individu que tenia el cap tallat almenys en el moment del seu enterrament.

En darrer lloc, es localitzà una tercera tomba amb un esquelet força complet i ben conservat. La peculiaritat d'aquesta tercera troballa era una bala de trabuc incrustada dins una de les seves vèrtebres.

Fotos: Una de les tombes trobades - Virgínia Picorelli (Arxiu RRNN)

ENTRE TRABUCS I ESPASES

Revivint un passat històric...

Les troballes de sa Conillera varen ser datades amb la prova de l'isòtop radioactiu carboni-14 i es varen situar als voltants del segle XVI. Aquestes dates juntament amb les evidències de mort violenta, conviden a reconstruir un passat bèl·lic amb els pirates com a protagonistes. Les anàlisis detallades de les restes revelaren talls atribuïbles a espases i bales de plom que fan pensar que es tracta de persones mortes durant batalles de trabucaires.

Es revelaren marques als ossos que corresponen a la malaltia de l'escorbut. Aquesta era freqüent en mariners i pirates, persones que passaven gran part del temps navegant, amb una mancança evident de vitamines procedents de fruita i verdura.

Tot i que ho sembla, no s'ha pogut confirmar si les tombes trobades es realitzaren en un mateix moment, o bé si aquesta era una zona d'enterrament freqüentada pels pirates en diversos episodis al llarg de segles d'atacs.

Tot junt, aquestes troballes que semblen d'èpoques de galeres i espases, tan llunyanes i diferents de la nostra, ens informen de la importància i dels valors tan diversos dels illots que tenim a les nostres Reserves.

Sa Conillera pogué ser una zona de freqüents enterraments en temps de trabucs i espases

Fotos: Lloc de les troballes i detalls d'aquestes - Virgínia Picorelli (Arxiu RRNN)

Caps tallats i bales incrustades indiquen morts ben violentes.

Foto: Trabuc (arma de foc)
- Wikipedia commons

